

Viite: Sisäministeriön lausuntopyyntö 11.4.2022, diaarinumero VN/6327/2022

Asia: Suomen Diabetesliitto ry:n lausunto

Sisäministeriö
kirjaamo.sm@govsec.fi

Tiedoksi:
lainsaadantoyksikko_poliisiosasto.sm@govsec.fi

Sisäministeriölle

ARPAJAISLAIN MUUTOSesitys

Sisäministeriön valmisteleman arpajaislain muutosesityksen tavoitteena on poistaa rahapeliutuotolla rahoitettujen toimintojen taloudellinen ja määrärahasoon liittyvä riippuvuus Veikkaus Oy:n tuotosta. Tavoitteena on myös vahvistaa rahapelihaittojen ehkäisyä ja vähentämistä yksinoikeusjärjestelmässä.

Suomen Diabetesliitto ry ("Diabetesliitto") pitää nykytilanteessa arpajaislain muutosesityksen tavoitetta kannatettavana ja esitettyä muutosta tarpeellisena.

Kuitenkin on hyvä taustana muistaa, että erilaisten rahapelien tuotoilla on rahoitettu järjestöjen toimintaa aina rahapeliyhteisöjen perustamisesta lähtien ja järjestöt ovat myös olleet perustamassa suomalaisia rahapeliyhteisöjä. Tässä mielessä arpajaislain muutosesitys on päättämässä yhden aikakauden suomalaisessa rahapelihistoriassa.

Rahapelien ja rahapeliyhteisöjen merkitys järjestöjen yleishyödyllisen toiminnan tukemisessa ja rahoittamisessa on ollut merkittävä. Tämä on varmasti osaltaan vuosikymmenien aikana lisännyt kiinnostusta pelaamiseen sekä samalla antanut siihen hyvän tukemisen merkitystä. Muutosesityksen

perusteluissa painottuvat kuitenkin enemmän rahapeliin haittavaikutukset. Näitä haittoja ei voi vähätellä, mutta valtaosa rahapeliin pelaajista ei kuitenkaan ole ongelmapelaajia.

Diabetesliitto pitää tärkeänä, että rahapelihaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi laittoman rahapelaamisen valvontaan ja käytettäviin keinoihin suunnataan riittävästi voimavaroja. Tarkoituksenmukaisena ei voi pitää sellaista, että Suomessa toimivan Veikkaus Oy:n valvontaan kohdistetaan merkittävästi valvontaresursseja, mutta ulkomaiseen laittomaan rahapelaamiseen ei olisi riittävästi kykyä puuttua ja estää sitä.

Veikkaus Oy:n ja aikaisempien rahapeliyhteisöjen tuottojen käytön sitominen järjestöjen tukemiseen ja rahoittamiseen on osaltaan tukenut järjestöautonomiamia, koska julkinen hallinto on ollut lainsäädännöllä sidottu käyttämään tätä tuottoa järjestöjen avustuksiin. Kun tämä side on nyt arpajaislain muutosesityksen myötä katkeamassa, on syytä korostaa, että Suomen perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan tehtävänä on turvata perusoikeuksien toteutuminen ja perustuslain 13 §:ssä turvataan perusoikeutena yhdistymisvapaus, johon sisältyy yhdistysautonomia. Kansalaisjärjestöjen riippumattomuus ja autonomia poliittisesta tai viranomaisen ohjauksesta on laajemmin myös keskeinen osa vapaata, demokraattista pohjoismaista kansalaisyhteiskuntaa. Tämä toivottavasti otetaan riittävästi huomioon, kun arpajaislakia ollaan muuttamassa ja valtionavustusjärjestelmää ollaan uudistamassa.

Arpajaislain muutosesityksen yhtenä taustana olevan valtiosihteerin Haapajärven johdolla valmistellun parlamentaarisen yhteisymmärrysmuistion esityksenä on parlamentaarisen neuvottelukunnan perustaminen seuraamaan yleishyödyllisille yhteisöille (muun muassa kansalaisjärjestöille) suunnattua vuosittaista rahoitusta ja sen vakautta. Muistiossa neuvottelukunnan suunniteltuihin tehtäviin on myös esitetty, että neuvottelukunta voisi antaa lausuntoja yleishyödyllisten yhteisöjen toimintaedellytysten ja julkisen sektorin niille osoittamien resurssien kehittämisestä.

Diabetesliitto katsoo, että neuvottelukunnan tehtäviin sopisi hyvin arviointi siitä, kuinka rahoituksen eli valtionavustuksien ehdoissa ja käytännöissä otetaan huomioon, edistetään ja toteutetaan perustuslaissa säädettyä julkisen vallan velvoitetta turvata perusoikeutena yhdistysautonomiata. Näillä perusteilla Diabetesliitto pitää tarpeellisena neuvottelukunnan perustamista. Neuvottelukuntaa koskevat säännökset tulisivat olla valmistelussa saman aikaisesti, kun arpajaislain muutosta valmistellaan. Lisäksi Diabetesliitto pitää perusteltuna, että järjestöjen näkemyksiä tulisi kuulemaan aktiivisesti neuvottelukunnassa ja järjestöillä pitää olla myös mahdollisuus nimetä riittävä määrä neuvottelukunnan jäsenistä.

Edellä mainitussa yhteisymmärrysmuistiossa todetaan myös, että jatkovalmistelussa selvitetään järjestöjen yhteisen avustuskeskuksen perustamisen hyödyt, haitat ja toimintaedellytykset. Diabetesliitto on jo aikaisemmin valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä ja yhdenmukaistamisesta antamassaan lausunnossa katsonut tarpeelliseksi, että valtionavustustoiminnan kokonaisvaltainen koordinointi keskitettäisiin yhdelle toimielimelle, jonka tehtävänä olisi muun muassa edistää toimintatapojen yhdenmukaistamista. Valtionavustustoiminnan kehittämisessä valtionavustustoiminnan raportointiin ja arviointiin tulisi myös löytää pitkäkestoinen peruslinjaus, jotta järjestöt voivat keskittyä pitkäjänteiseen työhön ilman kriteerien ja indikaattoreiden jatkuvaa muuttumista. Diabetesliitto pitää tärkeänä, että järjestöjen taloutta koskevat valtionavustuskäytännöt yhdenmukaistetaan. Valtionavustustoiminnassa tulisi olla yhdenmukaiset ja yhdenvertaiset ehdot, joiden perusteella arvioidaan muun muassa järjestöjen oman talouden vaikutuksia avustuskäytäntöön ja jotka eivät riipu järjestöjen toimialasta tai ministeriökohtaisesta päätöksenteosta.

Valtionavustustoimintaa sääntelee yleislakina valtionavustuslaki (688/2001). Voimassa oleva valtionavustuslaki mahdollistaa hyvin erilaiset avustusehdot ja käytännöt eri valtionapuviranomaisille. Ymmärrettävää on, että eri järjestötoimialat eroavat toisistaan ja toiminnan tavoitteet sekä niiden arviointikriteerit myös eroavat merkittävästi. Diabetesliitto esittää kuitenkin kantanaan, että nykyisiä, erilaisia avustusehtoja ja käytäntöjä tulisi yhdenmukaistaa erityisesti

sellaisten asioiden osalta, joita voidaan määritellä yhtenevästi. Harkittavina keinoina voidaan pitää valtionavustuslain muutoksia ja eri järjestötoimialojen avustustoimintaa koskevan erityislainsäädännön yhdenmukaistamista, mutta erityisesti valtionavustuksiin liittyvien ehtojen ja käytäntöjen yhdenmukaistamista.

Helsingissä 20. toukokuuta 2022

SUOMEN DIABETESLIITTO RY

Juha Viertola
toiminnanjohtaja